

asteko

Pinochet auzibidean ♦

Erresuma Batuko Lorden Ganberak bigarren bista hasi zuen astelehenean Txileko diktadore ohiak inmunitatea duen edo ez erabakitzeke. Pinocheten abokatuak, Txileko Gobernua eta Amnesty In-

ternational dira, beste batzuen artean, epaiketan parte hartuko duten zenbait talde. Ondorengo bi artikuluetan inmunitateari buruz, eta Txileko presoek bizi duten egoera aztertzen da.

Preso politikoak Txilen

• ALBERTO ESPINOZA PINO •

[ABOKATUA]

Zer esan franko eman du atzerrian askatasunaz gabetutako txiletarren gaiak. Hala ere, ez da ezer esaten Txileko kartzeletan dauden preso politikoei buruz. Mundu horretan gizonak eta emakumeak, gazteak, langileak, ikasleak, profesionalak, amak, aitak, seme-alabak, anai-arrebak, lagunak eta gogaideak daude, hau da, familia –eta oro har gizarte– harremanetatik sortzen den esparru zabal guztia.

Preso politikoak deritze, lan politiko egin zutelako egun indarrean dagoen erregimena aldatzeko; izan ere, erregimen horrek Pinocheten konstituzio politikoaren arauak jarraitzen die, eta inpunitatea, militarrekiko menpekotasuna, pobrezia, marjinaltasuna eta errendizioan oinarritutako akordioak ditu euskarritzat. Askatasunaz gabetuta daude, eta horregatik deitzen zaie preso politiko. Estatuko agenteek atxilotu zituzten, baita torturatu ere, diktadura garaiako metodo berak erabiliz. *Demokrazian* atzeman zituzten, eta, horregatik, *demokratak* ez dira kezkatzen haien egoeraz; aitzitik, terroristak direla aurpegiatzen diete, Pinocheten diktadurak egiten zuen bezala.

Gogaideetako asko zitalki erail zituzten, baina *demokrazian* ez da zigorrak izan krimen horientatik, Pinocheten krimenekin gertatu bezala. Benetako bizi-irtenak dira askotan. Gehienak diktaduraren seme-alabak dira, eta errepresioaren mende jaio eta hazi ziren. Gaur egun, guztira laurogei pertsona dira gizon eta emakumeen artean, eta segurtasun handiko kartzelak izenekoetan daude preso. Legez kanpo eraiki zituzten kartzela horiek, baina *demokrazian* betiere. Justizia militarrek epaitu ditu: herritar zibilak dira, baina *demokrazian* militar bat izan dute epaile, abokatu ere ez dena, inolako independentziarik, aldaezintasunik eta inpartzialtasunik ez duena, hau da, judikaturaren jardunean funtsezko diren oinarriak falta dituenak. Batzuek zazpi urtetik gora daramatzate preso, badaezpada espetxeratze erregimenean, behin betiko epairik eta behin-behineko askatasunik gabe. Terrorismoaren aurkako legearen arabera epaitzen dituzte justizia militarrean, hori ahalbidetzeko inolako xedapenik ez izan arren. Proze-

suek ez lukete iraun behar 90 egunetik gora, baina zazpi urte iraun dute. Bitan edo gehiagotan epaitu dituzte gauza beragatik: *non bis in idem*.

Nekez lortzen dituzte kartzela-abantailak, eta lortzen dituztenerako zigorra ia osorik beteta izaten dute. Prozesu batzuetan behin-behineko askatasuna eman diete, kartzelan badaezpada eman duten denborarekin lehen instantzian ezarritako zigorra bete dutelako. Epaiketa zuzena zentzurik gabeko adierazpena da haientzat, eta, errealtatean, inola ere ez da kontuan hartzen. Jartzen

zaizkien zigorrak gero eta urte gehiagokoak dira, gero eta larriagoak.

Premia handikoa da Txilen bizi diren eta preso dauden txiletar horientatik kezkatzea. Kezka horrek haiek guztiak askatzea ekarri beharko luke, sistema prozesal penal inquisitorial baten biktima izan direlako, eta sistema hori prozesua zuzena izateko berme guztiak baztertuz aplikatu delako. Orobat, epai ditzaten eragin duten ekintzak Pinocheten konstituzio politikoaren mende dagoen sistema politiko baten testuinguru instituzionalean egin zirelako. Baina Pinocheten konstituzio politikoaren legimititatea guztiz zalantzan dago, haren kudeatzailea preso dagoelako, eta giza eskubideen urratze larriak eta gizadiaren aurkako krimenak egozten dizkiotelako.

Preso politiko guztiak askatzeko eskatzea justiziako egintza bat da, ez inpunitate-egintza bat.

• Erredakzioan itzulia

Amaitu da inpunitatea

• CARLOS SLEPOY PRADA •

[MADRILGO GIZA ESKUBIDEEN ALDEKO ELKARTE ARGENTINARREKO LEHENDAKARIA]

Espainiako Botere Judizialaren Lege Organikoko 23.4 artikuluan xedatutakoaren arabera, posible da, jurisdikzio edo justizia unibertsalaren printzipioa aplikatuz, bertako justizia auzitegiek pertsegitzea Espainiatik kanpo gertatutako genozidio eta terrorismo delituen egileak, beste auzitegi batzuek epaitu ez dituztenean. Horrela, jasorik gelditzen da giza eskubideen arloko doktrina unibertsalaren alderdirik aurreratuenak, eta ahalbidetu egiten da gizadiaren aurkako delituen erantzuleen pertsekuzio judiziala, krimenak

meritu historikoa.

Amnesty Internationalek beti eta eraginkortasun handiz salatu zituen Argentinako eta Txileko diktadura militarrek egindako giza eskubideen urratze ikaragarriak, eta 1987. urtearen amaieran txosten bat argitaratu zuen, non, lehen hiru junta militarretako arduradunen aurka Argentinan egindako epaiketaren alderdi positiboa baloratzeaz batean, azpimarratu baitzuen epaiketak, gutxienez, ahuldu egiten zuela genozida guztiak beren krimenen inpunitatearen inguruan duten segurtasun osoa. Harrezkero bazekiten epai zitzaketela.

Aspaldidanik, eta, zehazki, Bigarren Mundu Gerraren amaieratik, orduan berretsi baitziren giza eskubideen urratzea prebenitzen eta zigortzen duten nazioarteko hitzarmen ugari –Argentina eta Txile haietara bilduta daude–, preskribaezintzat jotzen dira genozidioa eta gizadiaren aurkako krimenak, eta printzipiotzat hartzen da ezin dela erabili estatu bateko inolako lege edo ekintzarik nazioarteko hitzarmen bat ez betetzea justifikatzeko. Hala ere, genozidei ez zaie zigorrak ezarri.

Nazioarteko erakundeek ez dute ezer eraginkorrik egin egoera horri amaiera emateko, gizadiarentzat guztiz laido garria izan arren, prebenitu eta zigortu beharrean onartu egiten duelako herri eta belaunaldi osoak ezabatzea, tortura ikaragarri eta lagarrienak erabiliz.

Idazki honetan ez dugu lekurik behar bezala aztertzeke zergatik gertatzen den aipatutakoa, interes, konplizitate, ezintasun eta hipokrisia ugari nahasten direlako. Ezta ere aztertzeke Espainian abiatutako prozesu judizialaren oinarri diren gai ugari, edo izango dituen ezin konta ahala ondorioak. Baina interesgarria da azpimarratzea ezen, nazioartean jadanik *Madrilgo Epaiketa* izena ematen zaion horretatik aurrera, eta gogoan izanik aurreikusteko modukoa dela jarraibidetzat hartuko dutela munduko beste herri batzuetan, dagoeneko kongresu, foro, sinposium eta mintegietan eztabaidatzen ari direlako, genozida guztiak oso argi izango dutela ez direla zigorrak gabe geldituko. Jakingo baitute lehen-txeago edo geroxeago, non edo han, epaitu egingo dituztela.

• Erredakzioan itzulia